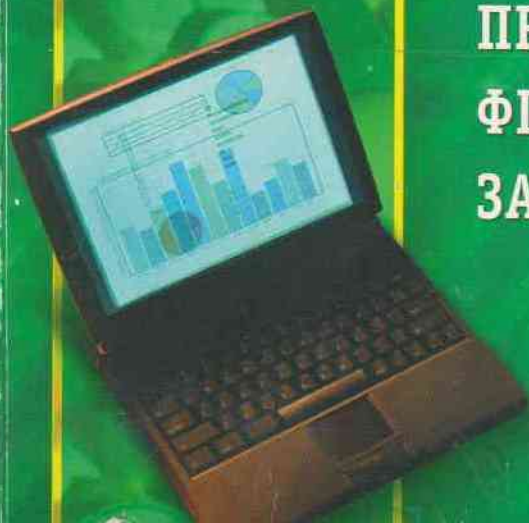

О.В. Посилкіна

**ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ
РОЗВИТОК
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
ВИРОБНИЦТВА:
ПРОБЛЕМИ
ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ФАРМАЦЕВТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

О.В. ПОСИЛКІНА

**ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ВИРОБНИЦТВА:
ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Монографія

Харків
Видавництво НФАУ
«Золоті сторінки»
2002

УДК 338.45 – 230.047

ББК 65.9(4УКР) 304.17

П61

Рекомендовано до друку ПК "Фармація" МОЗ та АМН України
(протокол № 23 від 19.06.2002 р.)

Затверджено на засіданні вченої ради

Національної фармацевтичної академії України
(протокол № 11 від 26.06.2002 р.)

Рецензенти: **Д.С. Волох**, доктор фармацевтичних наук, професор Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця;
Ю.Б. Іванов, доктор економічних наук, професор Харківського державного економічного університету;
М.О. Кізим, доктор економічних наук, професор Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Посилкіна О.В.

П61

Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення: Монографія / М-во охорони здоров'я України; Нац. фармац. акад. України. — Х.: Вид-во НФАУ: Золоті сторінки, 2002. — 528 с.

ISBN 966-615-140-5

ISBN 966-8032-38-1

Монографія присвячена дослідженню однієї з найбільш актуальних проблем, що постає перед вітчизняною фармацією в ринкових умовах: фінансовому забезпеченню її інноваційно-інвестиційного розвитку. На широкому фактичному матеріалі показано залежність ефективності діяльності фармацевтичних підприємств, їх фінансового благополуччя від рівня інвестиційно-інноваційної активності. Розглянуто методологічні засади визначення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів у фармації, інструменти і методи оцінки інвестиційної привабливості підприємств і напрямки її підвищення.

Розраховано на керівників фармацевтичних підприємств і організацій, банків, інвестиційних фондів, державних установ, спеціалістів у галузі інновацій та інвестицій, викладачів і студентів фармацевтичних вузів.

УДК 338.45-230.047

ББК 65.9(4УКР) 304.17

ISBN 966-615-140-5

ISBN 966-8032-38-1

© Посилкіна О.В., 2002

© НФАУ, 2002

Вступ

Одним з основних шляхів стабілізації економіки України, забезпечення випуску якісної продукції, конкурентоспроможної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, є розвиток інноваційної діяльності.

Необхідність інноваційного напрямку економіки, ще обґрунтував в своїх працях наш видатний співвітчизник М. Туган-Барановський, який показав, що безперервне зростання благополуччя населення неможливе без інноваційного спрямування економічних реформ.

Вдосконалення виробничого процесу, його якісне забезпечення на новій технічній і технологічній основі повинні перетворитися в необхідний фактор існування сучасного виробництва. Можна стверджувати, що в умовах становлення ринкової економіки науково-технічний розвиток стає якісно новою самостійною функцією виробництва.

У всьому світі фармацевтична промисловість є однією з найбільш динамічних і наукомістких галузей.

Сучасний фармацевтичний ринок характеризується високою вартістю науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР) і значною насиченістю. Ці фактори обумовлюють достатньо високий ступінь спеціалізації на фармринку (розподіл ринку як за фармакотерапевтичними групами, так і за окремими препаратами), а також на цьому фоні жорстку конкуренцію між фармацевтичними фірмами.

Досягнення на тривалу перспективу ринкових переваг з боку підприємств і створення умов для стабільного їх розвитку потребують постійних інвестицій в розробку і виробництво нових лікарських засобів, що пов'язано із значними витратами фінансових ресурсів.

З іншого боку, фармацевтична промисловість виробляє продукцію високої соціальної значущості. Це, в свою чергу, передбачає необхідність державного регулювання діяльності фармвиробників, контролю за рівнем цін на лікарські засоби, кількістю і якістю продукції.

Таким чином, виникає певне протиріччя: постійне зростання витрат, пов'язаних із розробкою і виводом на ринок нових лікарських засобів, обумовлює необхідність підвищення цін на них з тим, щоб покрити інноваційно-інвестиційні витрати і забезпечувати підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для їх подальшого розвитку. З іншого боку, фармація, більш ніж інші галузі промисловості, повинна

орієнтуватися на принципи соціально-етичного маркетингу, оскільки система охорони здоров'я, забезпечення населення необхідними лікарськими засобами визнані одним із пріоритетних напрямків національної безпеки.

В цих умовах більшість зарубіжних фармацевтичних компаній змушені шукати принципово нові моделі інноваційного розвитку за рахунок комерціалізації НДДКР, зміни їх стратегії, консолідації фармацевтичних компаній, широкого використання контрактних дослідних організацій, використання нових методів управління.

Що стосується вітчизняного науково-дослідного сектора у фармації, то він сьогодні переживає складні часи. За останні роки практично призупинені програми державного фінансування створення нових лікарських засобів, що призвело до відкладення або закриття багатьох наукових досліджень. Практично не проводяться фундаментальні наукові дослідження і розробки.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів, недостатності власних фінансових ресурсів підприємств проблема фінансового забезпечення інноваційного розвитку фармації набуває особливої актуальності. Її подальший економічний розвиток неможливий без створення як на макро-, так і на мікрорівні адекватного ринковим умовам механізму фінансового забезпечення інноваційних процесів.

Виконання цього завдання потребує:

- створення з боку держави економічних умов для компенсації підвищених витрат підприємств, пов'язаних із розробкою і впровадженням у виробництво досягнень науки і техніки;
- створення стимулів до нагромадження капіталу;
- забезпечення економічних умов для випереджаючого зростання обсягів інвестування в реальний сектор економіки;
- стимулювання підвищення рівня ефективності використання капіталів;
- посилення мотивації щодо інвестиційного використання фінансових ресурсів населення в реальному секторі економіки;
- узгодження грошово-кредитної та бюджетно-фінансової політики держави зі стратегічними задачами інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств;
- сприяння широкому залученню іноземних інвестицій.

Безумовно, основним джерелом фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку хіміко-фармацевтичних підприємств в ринкових умовах є їх внутрішні фінансові ресурси.

Спираючись на досвід Росії та інших країн СНД, в яких також в останнє десятиріччя відбулося різке падіння бюджетних витрат на наукові дослідження у галузі фармації, слід визнати, що стратегічним напрямком подальшого розвитку вітчизняної галузевої науки є комерціалізація НДДКР шляхом створення виробниками і розробниками спільних підприємств, в яких здійснюється загальний цикл від розробки препарату до його маркетингу; «перехід» окремих наукових проектів від патронаж підприємств; створення стратегічних альянсів деяких фармацевтичних підприємств і організацій, що проводять наукові дослідження з метою забезпечення необхідними джерелами фінансування найбільш перспективних проектів; створення спільних підприємств із зарубіжними компаніями з метою реалізації і впровадження у виробництво спільних дослідницьких проектів.

Основними принципами формування фінансово-господарського механізму інноваційно-інвестиційного розвитку хіміко-фармацевтичних підприємств в ринкових умовах повинні бути:

- пріоритет інноваційного виробництва над традиційним. І мова зовсім не йде про необхідність абсолютно для всіх підприємств розробляти і просувати препарати ринкової новизни. Для більшості середніх і невеликих вітчизняних підприємств інноваційна діяльність може бути спрямована на впровадження у виробництво препаратів нових для самого підприємства; модифікацію і покращання якості відомих лікарських засобів; своєчасне технічне і технологічне переозброєння виробництва і удосконалення його менеджменту;
- економічність інноваційно-інвестиційної діяльності, що передбачає адекватність результатів і витрат на здійснення інноваційно-інвестиційного процесу, без чого не можливе забезпечення його самоокупності, прибутковості і комерційного успіху на ринку;
- гнучкість інноваційно-інвестиційної діяльності, її адаптованість до зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- відповідність інноваційно-інвестиційної діяльності умовам ресурсного забезпечення підприємств, їх потенціалу;
- орієнтація інноваційно-інвестиційної діяльності на потреби ринку;

- безперервність інноваційно-інвестиційної діяльності, що є запорукою підвищення її ефективності.

Реалізація цих принципів і формування відповідного фінансово-господарського механізму інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичних підприємств передбачає вирішення таких завдань:

- створення системи організаційного і мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності;
- формування зваженої інноваційно-інвестиційної стратегії підприємств з урахуванням факторів конкурентного середовища і накопиченого інноваційно-інвестиційного потенціалу;
- розробку алгоритму кількісного вимірювання інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств;
- впровадження наукових підходів з метою об'єктивного вимірювання результатів і витрат, пов'язаних з інноваційно-інвестиційною діяльністю;
- використання системного підходу до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств з урахуванням галузевої специфіки;
- розробку методики оцінки інвестиційної привабливості хіміко-фармацевтичних підприємств;
- формування методології і методики комплексної оцінки інноваційно-інвестиційних проектів у фармацевції;
- обґрунтування нових підходів до фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевції в ринкових умовах;
- впровадження фармакоекономічних підходів в практику ціноутворення на нові лікарські засоби, що, з одного боку, відповідає вимогам соціально-етичного маркетингу, а з іншого — створює реальні умови для накопичення необхідних фінансових ресурсів фармвиробниками.

Ці та інші проблеми стали предметом дослідження монографії, що пропонується читачам.

Автор виражає щире подяку всім, хто надав допомогу в зборі матеріалів для підготовки і написання монографії: керівникам фармацевтичних підприємств, керівникам фінансово-економічних служб і технічних відділів, в першу чергу, таких підприємств, як АТ ФФ «Здоров'я», ЗАТ ФФ «Дарниця», ВАТ «Київмедпрепарат», ДЗ ДНЦЛЗ, ЗАТ

«Біолік», ВАТ ХФЗ «Червона Зірка», АТ «Стома», АТ «Лекхім-Харків», ВАТ «Лубнифарм» та ін.; генеральному директору фармацевтичної асоціації України Чумаку Віктору Тимофійовичу; менеджеру з медицини і реєстрації компанії GlaxoSmithKline Consumer в Україні Усенко Віталію Олександровичу.

Особливу подяку автор висловлює ректору НФАУ — Черниху Валентину Петровичу, члену-кореспонденту НАН України, професору за розуміння всієї важливості проблем інноваційно-інвестиційного розвитку для сучасної фармації України і створення умов для написання і видання монографії.

Автор сподівається, що монографія буде корисна керівникам фармацевтичних підприємств і установ, спеціалістам, що займаються проблемами інновацій та інвестицій на різних рівнях управління, а також викладачам і студентам фармацевтичних вузів.

1. Концептуальні засади забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва

1.1. Сутність та особливості інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевті

Ефективна діяльність фармацевтичних підприємств в довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення конкурентоспроможності можливі лише на базі науково-технічного прогресу, який на рівні підприємства реалізується у вигляді інновацій. Тривала відсутність нововведень означає застій виробництва, зниження якості і конкурентоспроможності продукції, а відтак — падіння економічних результатів діяльності.

Будучи стрижнем науково-технічного прогресу, інновація являє собою техніко-економічний процес, який завдяки практичному використанню продуктів розумової праці — ідей і винаходів, приводить до створення кращих за властивостями, нових видів продукції та нових технологій. З'явившись на ринку, ці нововведення, як правило, забезпечують додатковий дохід і створюють умови до подальшого розвитку підприємств.

У відповідності з міжнародними стандартами інновація визначається «як кінцевий результат» інноваційної діяльності, який втілюється у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринок, нового або удосконаленого технічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг [258].

Дослідження, що присвячені проблемам інновацій, містять розбіжні погляди на визначення сутності нововведень (НВ) та інновацій.

К. Найт дає таке визначення: «Нововведення — упровадження чогось нового щодо організації чи її безпосереднього оточення», — і розглядає нововведення як «особливий випадок процесу змін в організації» [16].

Х. Барнет визнає нововведенням будь-яку ідею (діяльність чи речовий результат), що є новою за своїми якісними ознаками порівняно з існуючими формами [118].

В. Томпсон: «нововведення є генерування, прийняття і впровадження нових ідей, процесів, продуктів та послуг» [300].